

ΓΡΑΦΟΥΝ - ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

Ο Νίκος Βέττας γράφει για τα μέτρα που θα μπορούσαν να συρρικνώσουν την γκρίζα οικονομία

Σελ. 33

Η γκρίζα οικονομία

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Η περιστολή της φοροδιαφυγής είναι εκφρασμένος στόχος στο επόμενο διάστημα. Η αδήλωτη, ή «γκρίζα», δραστηριότητα συνολικά αποτελεί μεγάλο μέρος της εθνικής οικονομίας επί δεκαετίες, μεγαλύτερο από ό,τι στις άλλες ευρωπαϊκές. Μπορεί πράγματι να περιοριστεί και υπάρχουν αποτελεσματικοί τρόποι για αυτό:

Η πρώτη διάσταση του προβλήματος αφορά, ασφαλώς, τα δημόσια έσοδα. Πριν από το 2008, αυτά υπολείπονταν των δαπανών, οδηγώντας σε διευρυμένο εξωτερικό δανεισμό. Με τα μνημόνια, το δημόσιο ταμείο εξισορρόπησε. Όμως, η κατανομή των φορολογικών βαρών είναι στρεβλή. Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού πληρώνει μηδενικό ή ελάχιστο φόρο, εμφανίζοντας χαμηλά εισοδήματα. Αντίθετα, παρά τις μειώσεις, όσοι δηλώνουν υψηλότερα εισοδήματα αντιμετωπίζουν μεγάλες φορολογικές και ασφαλιστικές επιβαρύνσεις. Σε κάποια επαγγέλματα, παρά την υψηλή τους θέση στην οικονομία και κοινωνία, οι φόροι που αποδίδονται είναι ελάχιστοι. Στον ΦΠΑ, αν και με ισχυρή κατανάλωση, υπάρχει υστέρηση εσόδων.

Η στρεβλή κατανομή των βαρών δεν εγείρει μόνο ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά υπονομεύει και την ανάπτυξη. Δραστηριότητες χαμηλής παραγωγικότητας, συνήθως εσω-

στρεφείς, είναι περισσότερο προσοδοφόρες όταν αποφεύγουν συστηματικά φόρους και εισφορές. Γίνονται έτσι ελκυστικές για επιχειρηματίες και εργαζόμενους, συγκεντρώνοντας υπερβολικό μέρος των παραγωγικών πόρων. Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται χωρίς να πληρώνουν ανάλογους φόρους αποκτούν αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι ανταγωνιστών που είναι νόμιμοι. Η άτυπη δραστηριότητα μπορεί βραχυχρόνια να ενισχύει την κατανάλωση, πολλές επιχειρήσεις και τους ρυθμούς μεγέθυνσης, αλλά μεσοπρόθεσμα εγκλωβίζει την οικονομία σε χαμηλή παραγωγικότητα και ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο.

Το ζήτημα έχει και τη διάσταση δραστηριοτήτων που παραβιάζουν τον νόμο, άρα δεν θα μπορούσαν να δηλώνονται. Το μεγάλο πλήθος αυθαίρετων οικοδομών στη χώρα δημιουργήσε υψηλά εισοδήματα, εκφράζοντας μεγάλο μέρος της άτυπης οικονομίας. Αλλωστε, ευρύτερα ο τομέας της κατοικίας, κεντρικός πυλώνας της μεγέθυνσης για δεκαετίες, διευκόλυνε την ενσωμάτωση μη δηλωμένων εισοδημάτων στην επίσημη οικονομία. Αντίστοιχα, στα συστήματα υγείας και εκπαίδευσης, εφόσον δημόσιοι λειτουργοί αποκτούν πρόσθετες αμοιβές πλαγίως, αυτές μπορεί να συμπληρώνουν τους χαμηλούς

μισθούς τους αλλά προκαλούνται τεράστιες στρεβλώσεις.

Μια ακόμη σοβαρή πτυχή είναι πως όταν μεγάλο μέρος του πληθυσμού αποκτά εισοδήματα που δεν φορολογούνται, η ζήτηση που προκαλείται αυξάνει τις τιμές προϊόντων και υπηρεσιών για όλους και τα κάνει υπερβολικά ακριβά για όσους έχουν νόμιμα εισοδήματα, μειώνοντας την πραγματική τους αξία.

Η μετακίνηση εισοδημάτων από την άτυπη στην επίσημη οικονομία δεν είναι απλώς ζήτημα αύξησης εσόδων και, εάν τεθεί ως τέτοιο, θα αποτύχει. Η άτυπη συνδέεται οργανικά με τη συνολική οικονομία και δεν μπορεί να εξαλειφθεί άμεσα με κάποια μοναδική παρέμβαση. Μπορεί όμως να υπάρξει σταδιακή μείωση του βάρους της, με αλλαγή κινήτρων και κανόνων, εξέλιξη σύμφυτη με τη στροφή σε ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα εξωστρέφειας και καινοτομίας.

Εφόσον εφαρμοστεί συστηματικά δέσμη μέτρων, θα υποστηριχθεί η επιθυμητή στροφή. Η ενίσχυση των ηλεκτρονικών πληρωμών ήδη έχει αυξήσει τα έσοδα ΦΠΑ, αλλά μπορεί να στοχεύσει περισσότερο στους κλάδους με εντονότερο πρόβλημα, με ισχυρότερα θετικά κίνητρα για καταναλωτές και επιχειρήσεις. Από τα έσοδα των ελευθέρων επαγγελματιών, μόνο το ένα δέκατο φορολογείται ως κέρδος

— έλεγχος των αφαιρούμενων δαπανών, με χρήση επαγγελματικών παραστατικών θα συμβάλει στον εξορθολογισμό των ροών. Αναγκαίες είναι προσαρμογές στους συντελεστές φορολογίας μισθωτών, αυτοαπασχολούμενων και επιχειρήσεων, ώστε να μειωθούν τα περιθώρια εκμετάλλευσης των διαφορετικών κλιμάκων και εξαιρέσεων.

Συστήματα που ενισχύουν τα κίνητρα επίσημης εργασίας, όπως η στενότερη συσχέτιση συντάξεων και εισφορών, μέσω κεφαλαιοποίησης, μειώνουν την άτυπη οικονομία. Παρομοίως, θα συμβάλει η έκπτωση δαπανών, όπως για υπηρεσίες υγείας και ασφαλιστικά προϊόντα, καθώς και η κατεύθυνση των επιδομάτων στα ευάλωτα νοικοκυριά μέσω επίσημων πληρωμών. Η ένταση και ορθή στόχευση των ελέγχων, όπου υπάρχει υψηλή πιθανότητα φοροδιαφυγής, είναι επίσης αναγκαία. Όμως, ουσιαστική πρόοδος μπορεί να υπάρξει μόνο σε ένα πλαίσιο ενίσχυσης της εμπιστοσύνης στο δημόσιο ταμείο. Αυτή έχει δύο κρίσιμες πλευρές, τη μείωση της επιβάρυνσης των συνειστών φορολογουμένων και τη συστηματική διαφανή και αποτελεσματική χρήση των δημόσιων πόρων.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE, καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.